

TYP AV VÅLD OCH PSYKISK STÖRNING HOS FÖRÖVARE VID PARTNERMORD KONTRA ICKE-PARTNERMORD

Alida Alfredsson, Rebecca Billfeldt & Wendela Lindberg

Vårterminen 2020

Självständigt uppsatsarbete, 15 hp

Huvudområde: Kriminologi

Institutionen för juridik, psykologi och socialt arbete

Handledare: Joakim Petersson

Sammanfattning

Partnervåld med dödlig utgång mot en kvinna utgör ungefär 20-30 procent av alla mord i Sverige och under 2019 resulterade våldet i att 16 kvinnor dödades. Forskningsläget är idag tudelat angående om förövare av dödligt partnervåld ska behandlas som en separat grupp från andra förövare av dödligt våld. Syftet var därmed att jämföra män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med, specifikt gällande typ av våld och psykisk störning. Studien har använt en tvärsnittsdesign med ett retrospektivt förhållningssätt där ett urval på totalt 160 domar använts från år 2015 till 2020. Resultatet visade en signifikant skillnad där män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner använde reaktivt våld i högre utsträckning jämfört med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med som istället övervägande använde instrumentellt våld. Gällande psykisk störning fanns ingen signifikant skillnad mellan grupperna. Sammanfattningsvis bidrar det faktum att grupperna skiljer sig åt gällande typ av våld till forskningsläget genom att ge en indikation på att de bör särskiljas.

Nyckelord: partnervåld, dödligt våld, domar, typ av våld, psykisk störning

Type of Violence and Mental Disorder Among Perpetrators of Intimate Partner Homicide Versus Non-Intimate Partner Homicide

Abstract

Intimate partner violence with a deadly outcome against a woman constitutes approximately 20-30 percent of all homicides in Sweden, during 2019 the violence resulted in 16 women being murdered. Research today is considered to be divided regarding whether perpetrators of intimate partner homicide should be considered a separate group from other perpetrators of deadly violence. The purpose of this study was therefore to compare men who have murdered their female intimate partner/ex-partner with men who have murdered another person they didn't have an intimate relationship with, specifically regarding type of violence and mental disorder. The study used a cross sectional design with a retrospective approach and a sample of totally 160 verdicts from 2015 to 2020. The results showed a significant difference where men who have murdered their female intimate partner/ex-partner used reactive violence to a greater extent compared to men who have murdered another person that they didn't have an intimate relationship with, who instead predominantly used instrumental violence. Regarding mental disorder there were no significant differences between the groups. In conclusion, the fact that the groups differ in type of violence contributes to the research field by giving an indication that they should be distinguished.

Keywords: intimate partner violence, deadly violence, verdicts, type of violence, mental disorder

Criminology III, Spring 2020. Supervisor: Joakim Petersson.

Innehållsförteckning

Typ av våld och psykisk störning hos förövare vid partnermord kontra icke-partnermord	1
Instrumentellt och reaktivt dödligt våld	1
Psykisk störning och dödligt våld	3
Teoretiskt ramverk	4
Den aktuella studien	5
Syfte och frågeställningar	6
Metod.....	7
Design	7
Urval och deltagare	7
Material	10
Procedur	12
Statistisk analys	15
Resultat.....	16
Typ av dödligt våld	16
Psykisk störning	18
Diskussion	19
Resultatdiskussion	19
Teoretiska förklaringar till resultatet.....	21
Styrkor och begränsningar	23
Praktiska implikationer och framtida forskning.....	26
Referenslista.....	28

Typ av våld och psykisk störning hos förövare vid partnermord kontra icke-partnermord

Dödligt våld mot kvinnor begånget av män som de tidigare eller vid tidpunkten hade en parrelation med utgör ett problem både ur ett nationellt och internationellt perspektiv (Belfrage & Rying, 2004; Caman, Howner, Kristiansson & Sturup, 2016; Cunha & Gonçalves, 2019; Thomas, Dichter & Matejkowski, 2011; World Health Organisation [WHO], 2020). Utöver det uppenbara, att dessa kvinnor berövas livet, kan det bland annat innebära en stor resursbelastning i samhället för exempelvis sjukvård och socialtjänst. En parrelation definieras i den föreliggande studien som en heterosexuell relation mellan personer som vid tillfället var eller tidigare varit gifta, sammanboende, särboende eller hade ett uttalat förhållande och vidare definieras dödligt våld som fullbordat mord (Belfrage & Rying, 2004; Brå, 2019a; SFS, 1962:700). I Europa utgör partnervåld med dödlig utgång ungefär 25 till 30 procent av alla mord, vilket också är överensstämmande med siffror från Sverige (Brottsförebyggande rådet [Brå], 2019a, 2019b; Caman, Howner, Kristiansson & Sturup, 2017). Under 2019 skedde 16 konstaterade fall av dödligt våld mot kvinnor i Sverige av en man de för tillfället hade eller tidigare haft en parrelation med vilket representerar 64 procent av alla fall av dödligt våld mot kvinnor under året (Brå, 2020a). Våld med dödlig utgång kan anses vara ett komplext problem då befintlig forskning tenderar att vara tudelad (Aldrige & Browne, 2003; Belfrage & Rying, 2004; Cunha & Gonçalves, 2019; de Barros & de Pádua Serafim, 2008; Juodis, Starzomski, Porter & Woodworth, 2014; Kivivuori & Lethi, 2012; Woodworth & Porter 2002). Det tudelade forskningsläget berör huruvida män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skiljer sig från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med gällande exempelvis typ av våld (instrumentellt/reaktivt) och psykisk störning. Det finns således en relevans i att jämföra män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med för att klargöra om grupperna bör betraktas utifrån samma faktorer eller ses som separata grupper. Syftet med studien var följaktligen att undersöka hur män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skiljer sig från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med gällande typ av våld och förekomst av psykisk störning.

Instrumentellt och reaktivt dödligt våld

Det finns olika typer av motivation som leder fram till det dödliga våldet där begrepp som instrumentellt och reaktivt våld är återkommande (Ennis, Toop, Jung & Bois, 2017). Dessa två begrepp skiljer sig åt gällande vad som är tänkt att uppnås med våldet där reaktivt våld är

emotionellt laddat och karaktäriseras av impulsivitet samt provokation med målet att främst skada offret som en respons på provokationen (Tapscott, Hancock & Hoaken, 2012). I situationen beskrivs förövaren som hetlevrad och agerar känslomässigt utan att tänka på de konsekvenser som handlandet medför (Ennis m.fl., 2017). Ett exempel på en sådan situation är när det uppstår en dispyt mellan förövaren och offret som följs av att förövaren blir provocerad och agerar utan eftertanke genom att knivskära eller strypa offret. Instrumentellt våld innebär istället ett mer kontrollerat beteende hos förövaren där känslorna lämnas utanför och agerandet baseras på ett avsiktligt våld i förhållande till situationen. Vid instrumentellt våld finns ofta en baktanke med handlingen och förövaren vill genom våldshandlingen uppnå ett särskilt ändamål förutom att skada, såsom exempelvis pengar eller hämnd (Ennis m.fl., 2017; Tapscott m.fl., 2012). En situation där instrumentellt våld tillämpas är till exempel när förövaren i förväg planerar att genomföra ett mord för att få tillgång till offrets pengar.

Vissa fall av våld med dödlig utgång kan främst anses handla om planerat, instrumentellt våld medan andra fall främst handlar om emotionellt, reaktivt våld men det kan även förekomma en kombination av dessa två typer av våld (Cornell, 1996; Thijssen & Ruiters, 2011; Woodworth & Porter, 2002). Kombinationen av dessa två typer kan antingen främst bestå av instrumentellt våld följt av reaktivt våld eller tvärtom. Våldet kan huvudsakligen vara instrumentellt genom att förövaren exempelvis planerar att genomföra ett rån för att komma över offrets pengar men blir provocerad i situationen vilket resulterar i att förövaren reaktivt knivhugger offret till döds. I kontrast till exemplet ovan kan våldet även huvudsakligen vara reaktivt följt av instrumentellt våld i form av att exempelvis ett fysiskt bråk uppstår där förövaren oplanerat dödar offret och därefter rånar denne på pengar.

Av tidigare forskning framkommer att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner kan skilja sig från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i typ av våld, det vill säga vad som förorsakade det dödliga våldet (Serran & Firestone, 2004). I fall där män har dödat sin kvinnliga partner/ex-partner tenderar det att vara mer förekommande att det skett genom reaktivt våld medan det instrumentella våldet allt oftare förekommer i fall där män har dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (Ennis m.fl., 2017; Fritzon & Garbutt, 2008; Last & Fritzon, 2005; Serran & Firestone, 2004).

Instrumentellt och reaktivt våld kan dock förekomma hos både män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med och de olika typerna av våld behöver därmed inte vara exklusivt förekommande i endast den ena gruppen (Ennis m.fl., 2017; Juodis m.fl., 2014). Exempelvis kan även män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner använda sig av instrumentellt

dödligt våld i form av att det är mer planerat och metodiskt och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med kan agera instinktivt som en respons på en provokation i form av reaktivt dödligt våld.

Psykisk störning och dödligt våld

Psykisk störning används som ett samlingsbegrepp och kan inkludera flertalet psykiatriska störningar som exempelvis psykopati, antisocial personlighetsstörning, borderline/emotionell instabil personlighetsstörning, schizofreni, psykos samt bipolär sjukdom (Belfrage & Rying, 2004; de Barros & de Pádua Serafim, 2008). I föreliggande studie har inte fokus lagts vid att identifiera olika typer av psykisk störning hos förövarna utan enbart om det förekommer eller inte och hur det skiljer sig mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med.

Viss tidigare forskning indikerar att psykisk störning är vanligt förekommande bland förövare som begår dödligt våld medan andra studier visar en lägre förekomst (Sher m.fl., 2015). Förekomsten av någon form av psykisk störning hos en förövare varierar mellan 10-90 procent vilket bland annat kan förklaras av att olika definitioner av psykisk störning används i olika studier (Brå, 2012; Fazel & Grann, 2004; Minero m.fl., 2018; Oram, Flynn, Shaw, Appleby, Howard, 2013; Sher m.fl., 2015; Vinkers, Beurs, Barendregt, Rinne & Hoek 2011). Trots att förekomsten av psykisk störning bland förövare som begår dödligt våld ibland kan anses vara hög bör ändå påpekas att det endast är en liten del av alla individer med psykisk störning som dödar någon (Belfrage & Rying, 2004; Minero, Barker & Bedford, 2017; Walsh, Swogger & Kosson, 2009). Ytterligare forskning är nödvändig för att kunna utforska förhållandet mellan psykisk störning och de individer som begår dödligt våld men det finns studier inom området som visar på en förmodad relation mellan de två variablerna (Campbell, Glass, Sharps, Laughon & Bloom, 2007; Minero m.fl., 2018).

Likt det tudelade forskningsläget i hur det eventuellt skiljer sig i typ av våld som används av män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med finns indikationer på en varierad förekomst av psykisk störning mellan de två grupperna (Ennis m.fl., 2017; Sebire, 2017; Serran & Firestone, 2004). Resultat från tidigare forskning antyder att individer som dödat en partner/ex-partner i något högre grad led av en psykisk störning till skillnad från de individer som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med, 20 respektive 10 procent (Oram m.fl., 2013; Sebire, 2017). Fortsättningsvis indikerar ytterligare studier att psykisk störning har en koppling till typ av förövare och att psykisk störning mer frekvent

förekommer bland män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner i jämförelse med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (Belfrage & Rying, 2004; Thomas m.fl., 2011). I kontrast till dessa resultat indikerar annan forskning att förekomsten av psykisk störning hos män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte signifikant skiljer sig åt (Dobash, Dobash, Cavanagh & Lewis, 2004). I denna studie framkom att ungefär en fjärdedel av båda grupperna hade någon form av historia av psykisk störning. Vidare indikerar en annan studie att vissa typer av psykisk störning istället kunde vara mer vanligt förekommande hos män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i jämförelse med män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner (Juodis m.fl., 2014).

Teoretiskt ramverk

Attachment theory och emotionell anknytning. Tidigare forskning inom området partnervåld har haft en del svårigheter med att urskilja huruvida förövare av dödligt partnervåld bör särskiljas eller inte från andra förövare av dödligt våld (Avakame, 1998; Cunha & Gonçalves, 2019; Kivivuori & Lethi, 2012). En del akademiker antyder att familjekontexten spelar en betydande roll vid dödligt partnervåld till skillnad från dödligt våld mot en annan person eftersom den känslomässiga anknytningen som ofta karaktäriserar ett familjeförhållande saknades vid dödligt våld mot en okänd person utanför familjen (Avakame, 1998; Last & Fritzon, 2005).

Bowlby's attachment theory är ett viktigt konceptuellt ramverk för att förstå känslomässig reglering och hur olika upplevda känslor i en nära relation kan vara både positiva och negativa samt upplevas med olika intensitet beroende på relationens natur (Mikulincer & Shaver, 2005). Teorin utgör en modell som innefattar individuella skillnader, partnerinflytande, ömsesidighet samt situationella faktorer för att förklara partnervåld där grundidéen inom teorin utgår från spädbarn och deras anknytning till en vårdnadshavare men har utvecklats och anpassats till att även omfatta vuxna relationer (McClellan & Killeen, 2000; Mikulincer & Shaver, 2005). Det har visats att det finns både likheter och skillnader mellan ett spädbarns anknytning och anknytningen i en parrelation (McClellan & Killeen, 2000). Spädbarn behöver en känslomässig närhet medan vuxna behöver en känslomässig tillgänglighet från sin partner vilka båda representerar en trygg bas i livet, men sedan hur denna trygga bas används kan variera. Attachment theory har flertalet styrkor men likt andra teorier tenderar den att ha vissa begränsningar i att fullt ut förklara fenomenet. Trots dessa svårigheter kan den ändå bidra med värdefull kännedom kring partnervåld med dödlig utgång

vilket bland annat understöds av att andra studier använt sig av attachment theory som en förklaringsmodell för partnervåld (Domas, Pearson, Elgin & McKinley, 2008; Finkel & Slotter, 2007; McClellan & Killeen, 2000; Mikulincer & Shaver, 2005).

I en relation påverkar en individs känslor hur denne väljer att agera i olika sammanhang men också partners gensvar vilket sedermera utgör grundkvaliteten i en tvåfaldig relation (Mikulincer & Shaver, 2005). Olika typer av basala känslor såsom bland annat ilska och rädsla kan leda till okontrollerbar aggression och motivera specifika handlingar riktat mot den egna partnern i form av att exempelvis fysiskt attackera denne. Utöver ilska och rädsla kan känslor såsom förakt och hämnd förvränga den känslomässiga anknytningen till partnern och i värsta fall resultera i våld med dödlig utgång. Trots att en parrelation vanligtvis bygger på en positiv anknytning och baseras på kärlek kan det ändå finnas utrymme för negativitet och våld (Silverman & Mukherjee, 1987).

Nivån av intensitet i en relation kan vara avgörande för om dödligt våld kommer att ske samt vilken typ av våld som utövas och graden av nära anknytning torde således skydda mot en viss typ av våld (Silverman & Mukherjee, 1987; Varano & Cancino, 2001). Det finns indikationer på att ju starkare anknytning som finns mellan offret och förövaren, desto mer troligt är det att det dödliga våldet uttrycker sig som en spontan och emotionell handling. Det kan också förefalla att en starkare anknytning förstärker en reaktion som en respons på en upplevd frustration och provokation vilket kan leda till snabba beslut och impulsiva handlingar, något som kan kopplas till reaktivt våld (Berkowitz, 1993; Porter & Woodworth, 2006a). Vidare kan antas att främlingar som istället har en avsaknad av anknytning till offret inte upplever en lika stark intensitet av ilska och spontanitet och har mindre restriktioner mot att utöva instrumentellt våld eftersom de sannolikt inte är bundna till samma moraliska kod som finns i en parrelation (Silverman & Mukherjee, 1987; Varano & Cancino, 2001). Fortsättningsvis innebär därav en svagare anknytning till offret ökade möjligheter för förövaren att mer rationellt planera och utöva våld för egen vinning. En förövare som inte har en relation till offret saknar således den anknytning som vanligtvis skyddar mot användandet av instrumentellt våld för att uppnå ett mål (Bandura, 1978). Enligt attachment theory kan därav det typ av våld som använts följaktligen avspegla den dynamik och anknytning som föreligger mellan förövaren och offret (Last & Fritzon, 2005).

Den aktuella studien

Forskning inom fältet dödligt våld där män dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med kan anses vara tudelat

gällande om de två grupperna skiljer sig åt eller inte i form av typ av våld och förekomst av psykisk störning (Ennis m.fl., 2017; Juodis m.fl., 2014; Sebire, 2017; Serran & Firestone, 2004). Viss tidigare forskning indikerar att en förövare kan påverkas av frustration och känslor som uppstår i stunden vilket kan leda till att mannen dödar sin kvinnliga partner/ex-partner rent reaktivt (Last & Fritzon, 2005). För män som dödat en person de inte hade en parrelation med kan det istället handla om ett planerat och överlagt handlande snarare än en känslomässig påverkan. Annan forskning antyder däremot att det inte finns så stora skillnader mellan de två grupperna, bland annat när det kommer till vilket typ av våld som härlett händelsen (Thijssen & Ruiter, 2011; Woodworth & Porter, 2002). Det finns därav argument både för och emot att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner bör behandlas som en separat grupp från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Vidare finns även meningsskiljaktigheter gällande om psykisk störning har en koppling till våld och om det är möjligt att utläsa en distinktion i förekomst av psykisk störning mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (Belfrage & Rying, 2004; Oram m.fl., 2013; Sebire, 2017).

Därutöver är majoriteten av de studier som genomförts inom området i huvudsak av internationell karaktär och vidare är mestadels av de fåtal studier som genomförts i Sverige genomförda för cirka 10-15 år sedan. Således ligger ett intresse i att genomföra en mer aktuell studie där detta fenomen undersöks i hopp om att resultatet kan klargöra det tudelade forskningsläget inom området dödligt partnervåld, bidra till en uppdaterad bild av fenomenet samt fylla den identifierade kunskapsluckan.

Den aktuella studien genomfördes med en kvantitativ ansats där domar samlades in från tingsrätter samt från hovrätter och högsta domstolen via databasen JUNO och utgjorde det datamaterial som analyserades. Detta tillvägagångssätt valdes för att möjliggöra en jämförelse mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med.

Syfte och frågeställningar

Syftet var att undersöka hur män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skiljer sig från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med gällande typ av våld och förekomst av psykisk störning. Mer specifikt skulle följande frågeställningar behandlas;

- Hur skiljer sig grupperna åt gällande användningen av reaktivt respektive instrumentellt våld vid dödstillfället?
- Hur skiljer sig grupperna åt gällande förekomst av psykisk störning?

Metod

Design

För att bemöta studiens syfte valdes en tvärsnittsdesign med en kvantitativ forskningsansats vilket möjliggjorde en jämförelse mellan två grupper som var oberoende av varandra (Borg & Westerlund, 2012). En granskning av domar ansågs vara lämpligt för studiens ändamål då den information som krävdes för att besvara syftet och frågeställningarna var möjlig att utvinna från domarna. Dessutom ansågs partnervåld med dödlig utgång vara ett ämne av känslig karaktär, vilket ytterligare stärkte valet av denna datainsamlingsmetod då inga berörda individer blev direkt kontaktade eller utfrågade om händelsen. Denna granskning av domar medförde ett retrospektivt förhållningssätt vilket innebar att de ansvariga för studien undersökte material som redan fanns tillgängligt och det var således mindre resurskrävande samt ett föredraget alternativ utifrån ett kostnadsperspektiv. Datainsamlingen utfördes via mejlkontakt med flertalet tingsrätter runt om i Sverige och skedde vid totalt fem tillfällen för att uppnå ett önskvärt antal domar för respektive undersökningsgrupp. Som komplement till tingsrättsdomarna samlades även domar från hovrätter och högsta domstolen in via databasen JUNO.

Urval och deltagare

Urvalet för denna studie var ett bekvämlighetsurval eftersom domarna som samlades in var de som fanns tillgängliga inom ramen för den aktuella studien (Borg & Westerlund, 2012). Från tingsrätterna och databasen JUNO erhöles totalt 358 domar men för att en dom skulle bli inkluderad i den aktuella studien behövde den uppfylla de inklusionskriterier som var satta för studien. De inklusionskriterier som var nödvändiga att uppfyllas var att domarna skulle behandla män som blivit dömda för mord samt att det endast skulle vara en förövare per dom. Ett aktivt val gjordes att inte inkludera domar som gällde dråp trots att det ofta undersökts i liknande studier. Dels då det förekom i väldigt få av de erhållna domarna och dels att det i stort sett endast förekom i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Fortsättningsvis skulle brottet ha begåtts mot antingen en kvinnlig partner/ex-partner eller en annan person som mannen inte hade en parrelation med. I viss tidigare forskning brukar familjemedlemmar antingen särskiljas och behandlas som en egen grupp eller ingå i en grupp tillsammans med män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner. I den aktuella studien bör det noteras att familjemedlemmar ($n = 12$) istället förekom i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Denna indelning var nödvändig då män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skulle jämföras

med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Därutöver fick domarna inte vara äldre än fem år vilket innebar att alla domar som inkluderades var avkunnade mellan år 2015 och 2020, detta eftersom domarna inom detta tidsspann återfanns i elektronisk form hos tingsrätterna och var således mer lättillgängliga. Dock bör poängteras att inte samtliga domar under dessa årtal togs med då det inte var möjligt för de ansvariga för studien ur ett tids- och kostnadsperspektiv att begära ut den mängden.

Av tingsrätterna erhöles totalt 228 domar varav 89 domar ansågs relevanta för studien medan 139 räknades som internt bortfall då de inte stämde överens med inklusionskriterierna för att ingå i studien och därmed exkluderades (Borg & Westerlund, 2012). De domar som erhöles berörde nödvändigtvis inte den brottsrubricering föreliggande studie var intresserad av då tingsrätterna inte kunde vara specifika i sina sökningar vilket ledde till att ansvariga för studien fick mottaga domar så länge begreppet mord nämndes i texten. Exempel på domar som räknades som internt bortfall var i fall där förövaren inte fått en fällande dom för mord, dömdes för försök till mord eller dråp, det fanns flera förövare eller att domen gällde mordbrand.

Ytterligare 157 domar erhöles från databasen JUNO som tillhandahöll domar från Sveriges hovrätter och högsta domstolen. Via databasen kunde de ansvariga för studien själva aktivt välja de domar som uppfyllde inklusionskriterierna och av de domar som påträffades var 71 relevanta medan 86 domar räknades som internt bortfall. Därutöver påträffades ytterligare 49 domar som redan tidigare hade kodats från tingsrätterna och var således redan medtagna i studien. När en dom går upp till hovrätten är det deras domslut som vinner laga kraft och således ogiltigförklaras tingsrättens domslut. Därmed kontrollerades det för om hovrätterna fastställt tingsrätternas dom för de domar som ansågs vara dubletter, vilket hovrätterna gjorde i samtliga 49 fall.

Gällande uttalandet om det externa bortfallet för studien fanns en del svårigheter eftersom samtliga tingsrätter i Sverige inte kontaktats och vidare föll det på de tingsrätter som kontaktades att välja ut domar. Detta gjorde det svårt att veta exakt hur många domar som hade uppfyllt kriterierna för studien men inte tagits med. Likaså gick det inte heller att säkerställa att samtliga domar avkunnades i hovrätterna och högsta domstolen mellan år 2015 och 2020 fanns tillgängliga i databasen JUNO. Däremot har det efter kontakt med Nordstedt juridik som är ansvariga för JUNO framkommit att deras målsättning är att lägga upp samtliga domar från hovrätterna och högsta domstolen men då det är ett manuellt arbete kan det resultera i att samtliga domar inte är tillgängliga. Uppskattningsvis beräknades dock av Nordstedt juridik att cirka 90–98 procent av alla domar från hovrätterna och högsta domstolen

fanns att tillgå vilket därmed innebar att majoriteten av domarna fanns tillgängliga för de ansvariga för studien.

För att få en tydligare uppskattning om den ungefärliga omfattningen av det externa bortfallet genomfördes i efterhand en bortfallsanalys baserad på kriminalstatistik gällande konstaterade fall av dödligt våld från år 2015 till 2019 (Brå, 2019b, 2020a). Utifrån kriminalstatistiken framgick att 110 personer i genomsnitt dödats per år varav antalet kvinnor som dödats av sin partner/ex-partner i genomsnitt uppgick till 16 fall per år. Enligt en beräkning innebar det att totalt 586 personer dödats varav 85 personer utgjordes av kvinnor som dödats av en partner/ex-partner inom det undersökta tidsspannet. Totalt för urvalet i denna studie kvarstod 160 domar från både tingsrätterna och JUNO varav 54 av dessa erhöles för män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner medan siffran för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med var 106 domar. Vid bortfallsanalysen framkom därmed att cirka 65 procent av de domar där män dödat sin kvinnliga partner/ex-partner var inkluderade i studien inom det angivna tidsspannet vilket var majoriteten av alla fall av dödligt våld där män dödat sin kvinnliga partner/ex-partner. Det framkom även att endast cirka 20 procent av alla domar där män dödat en annan person som de inte hade en parrelation med var medtagna i studien vilket därmed innebar att studiens urval inte kunde anses vara representativt för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Att majoriteten av domarna gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte inkluderades kan således ha påverkat den aktuella studiens resultat på så sätt att det blev missvisande. Däremot bör det tas i beaktning att den statistik som bortfallsanalysen baserades på även inkluderade andra typer av dödligt våld såsom dråp, terroristbrott, barnadråp samt vållande till annans död, vilket ligger utanför den föreliggande studiens undersökningsområde och inklusionskriterier. Om det från kriminalstatistiken varit möjligt att endast utläsa antalet mord under det valda tidsspannet skulle det rimligtvis resulterat i att en högre procentsats uppnåtts av den totala mängden fall där män dödat en annan person som de inte hade en parrelation med än vad som framkommit i den aktuella analysen. Det gick dock inte att dra några säkra slutsatser över huruvida en potentiell ökad andel domar gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med hade inneburit ett mer representativt urval och därav kvarstod en medvetenhet om denna begränsning.

Förövarna i det aktuella urvalet varierade i ålder från 16 till 84 år med medelåldern 34,9 år ($SD = 13,4$). För gruppen män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner var medelåldern 41,2 år ($SD = 14,4$) medan medelåldern för gruppen män som dödat en annan person som de

inte hade en parrelation med var lägre på 31,7 år ($SD = 11,6$). Vid en jämförelse av gruppernas medelålder framkom att det fanns en signifikant skillnad ($p < 0,001$), vilket innebar att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner var äldre än män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Inom de två undersökta grupperna förekom det olika typer av relationer mellan förövare och offer, där det inom män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner endast handlade om en heterosexuell parrelation medan det inom män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med rör sig om flera andra typer av relationer. Gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med förekom det 12 (11,3 %) familjemedlemmar, 13 (12,3 %) vänner, 49 (46,2 %) bekanta samt 32 (30,2 %) helt okända för de som fallit offer för det dödliga våldet. Relationen mellan förövare och offer definierades som en vänskap när det framgick att de frekvent umgåtts medan relationen handlade om en bekantskap när förövare och offer kände till varandra men inget umgänge eller vidare kontakt förekommit (Belfrage & Rying, 2004; Last & Fritzon, 2005; Spencer & Pahl, 2006). Fortsättningsvis kontrollerades val av påföljd för respektive grupp där män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner i 49 fall (90,7 %) dömdes till fängelse och i de resterande fem fallen (9,3 %) dömdes förövarna till rättspsykiatrisk vård. Gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med dömdes 81 (76,4 %) förövare till fängelse och 25 (23,6 %) dömdes till rättspsykiatrisk vård. När dessa grupper jämfördes gällande typ av påföljd visade det återigen en signifikant skillnad ($p = 0,048$), där män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i större utsträckning dömdes till rättspsykiatrisk vård i jämförelse med män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner.

Material

Datinsamlingen utfördes genom insamling av domar från 40 tingsrätter samt via databasen JUNO med domar från hovrätter och högsta domstolen. Materialet bestod av domar från år 2015 till och med april år 2020 innehållande män dömda för mord mot sin kvinnliga partner/ex-partner eller mot en annan person som de inte hade en parrelation med. I samtliga utvalda domar framgick vem den tilltalade mannen var, vilken relation den tilltalade mannen hade till offret, vad som föranlett brottet, hur brottet skett samt vilken eller vilka påföljder som utdelats till mannen. Förekomsten av eventuell psykisk störning framkom i majoriteten av domarna men dock inte i alla och vilken typ av psykisk störning förövaren led av påträffades endast i en begränsad utsträckning.

För att mäta skillnader mellan grupperna gällande typ av våld samt förekomst av psykisk störning konstruerades ett kodningsschema som baserades på ett redan befintligt kodningsschema (Cornell, 1996) samt tidigare forskning (Porter & Woodworth, 2006b; Tapscott m.fl., 2012; Woodworth & Porter, 2002). Inledningsvis bestod kodningsschemat av en punkt angående om förövaren dödat sin kvinnliga partner/ex-partner eller en annan person som han inte hade en parrelation med samt ålder på förövaren och typ av påföljd. Därefter följde punkter rörande typ av våld samt eventuell förekomst av psykisk störning hos förövaren. Samtliga domar granskades noggrant och kodades utifrån den information som framkom av utredningen i domen. Flertalet utsagor kan ha presenterats i domen men bedömningen gällande vilken kod som skulle utdelas baserades på den utsaga som stärktes av mest bevisning.

Typ av våld. Vilken typ av dödligt våld som användes av förövarna, det vill säga instrumentellt eller reaktivt våld kodades utifrån fyra kategorier som beskrivs av Cornell (1996), vilka är instrumentellt, instrumentellt/reaktivt, reaktivt/instrumentellt samt reaktivt. För att tydliggöra vilken kod som skulle erhållas för vardera dom exemplifierades de olika kriterierna som skulle uppfyllas för respektive kategori gällande typ av våld. För att en dom skulle klassificeras som "instrumentellt dödligt våld" skulle det framkomma att handlingen varit avsiktlig, icke-impulsiv, motiverat av ett externt mål såsom att exempelvis få tillgång till droger och pengar eller uppnå hämnd samt att det inte skedde till följd av en känslomässig reaktion (Woodworth & Porter, 2002). En dom erhöll koden "instrumentellt/reaktivt dödligt våld" om handlingen huvudsakligen var instrumentell i syfte att uppfylla ett mål men sedan följdes av ett reaktivt, impulsivt handlande. Exempelvis erhöll en dom denna kod när mannen i fallet ämnade att genomföra ett inbrott men vid tillfället blev påkommen och rent instinktivt attackerade den boende med en kniv på så sätt att personen avled. Den tredje koden "reaktivt/instrumentellt dödligt våld" tilldelades de domar där handlingen främst varit reaktiv då det skett oplanerat och följts av en medveten, instrumentell handling. Exempelvis gavs denna kod till en dom där mannen på grund av ett bråk ströp sin flickvän för att sedan ta hennes mobiltelefon samt bankkort för att ta sig utomlands och vidare leva på hennes pengar. För att en dom skulle betraktas som "reaktivt dödligt våld" skulle handlingen vara begången med stor spontanitet eller impulsivitet och med en avsaknad av planering. Vidare skulle handlingen vara baserad på ett känslomässigt agerande utan något annat uppenbart mål än att skada offret.

Psykisk störning. Förekomst eller frånvaro av psykisk störning hos förövaren kodades utifrån två kategorier och baserades på den genomförda rättspsykiatriska undersökningen som

tillgängliggjorts i domen. Enligt en juridisk mening innebär en psykisk störning bland annat tankestörningar, vanföreställningar och hallucinationer (Koskela, 2018; Rättsmedicinalverket, 2018). Huruvida det föreligger en psykisk störning hos förövaren avgörs utifrån effekterna och graden av beteendestörningen. Om det i domen framkom att mannen hade en psykisk störning erhöles koden "ja". Koden "nej" erhöles för de domar där det gick att utläsa att mannen inte hade en psykisk störning. Det framgick däremot inte i alla domar om mannen hade en psykisk störning eller inte, men även dessa domar kodades "nej". Detta med grund i att det i domstol genomförs en bedömning gällande om det finns misstanke om en psykisk störning hos förövaren och om en undersökning inte varit aktuell så bedömdes förövaren med största sannolikhet inte lida av en psykisk störning (Sveriges domstolar, 2019a).

Reliabilitet och validitet. Det kodningsschema som konstruerades och utgjorde mätinstrumentet var av vikt att beakta i relation till begreppen reliabilitet och validitet. Reliabilitet handlar om tillförlitlighet och i detta fall hur stabilt mätinstrumentet var som avsågs att användas i studien (Borg & Westerlund, 2012). Mätinstrumentet baserades på ett tidigare kodningsschema som visat på hög reliabilitet med ett Cronbach's alpha värde som uppnått 0,93 respektive 0,98 vid två olika tester (Cornell, 1996). Kodningsschemat har däremot reviderats något för att anpassas till den aktuella studien men reliabiliteten kunde ändå anses vara relativt god vilket grundades i att även andra studier inom området använt sig av en anpassad version av samma kodningsschema med goda resultat gällande reliabilitet (Porter & Woodworth, 2006b; Tapscott m.fl., 2012; Woodworth & Porter, 2002). Validitet behandlar huruvida mätinstrumentet mäter det den avser att mäta (Borg & Westerlund, 2012). I och med att kodningsschemat var baserat på ett tidigare kodningsschema samt forskning där liknande variabler undersöktes kunde mätinstrumentet anses ha en god validitet (Cornell, 1996; Porter & Woodworth, 2006b; Tapscott m.fl., 2012; Woodworth & Porter, 2002). Vidare när förekomsten av psykisk störning kodades grundades det på den rättspsykiatriska undersökningen som genomförts i samband med utredningen och framkom i domen. I och med att kodningen baserades på kliniska utlåtanden kunde validiteten återigen anses vara god.

Procedur

Efter en informationssökning gällande dödligt våld initierades en första kontakt den 6 april 2020 med en tingsrätt i en medelstor svensk stad via ett mejl innehållandes information om studiens syfte, vilka domar som efterfrågades från tingsrätten samt vad de skulle användas till. Genom tingsrätten erhöles totalt elva domar som ansågs uppfylla kriterierna för att inkluderas

i studien och då detta inte var tillräckligt för att genomföra en adekvat analys kontaktades ytterligare tingsrätter i städer av olika storlek utspritt över hela landet. Dessa tingsrätter erhöll samma information som tidigare skickats till den första tingsrätten för att säkerställa att de tydligt informerades om vad som eftersöktes samt studiens syfte. Samtliga ansvariga för studien deltog i kontakten med tingsrätterna och ansvarade för utskicken av mejlen.

Efter kontakten med dessa tingsrätter gjordes en uppskattning över antalet mottagna domar som uppfyllde kriterierna och därefter gjordes bedömningen att ytterligare domar krävdes för studien. Därav togs kontakt med flertalet tingsrätter som ännu inte blivit kontaktade eftersom det upplevdes svårt att uppnå ett adekvat antal domar som också var relevanta för studien, främst gällande domar där en man dödat sin kvinnliga partner/ex-partner. Därefter genomfördes även sökningar i databasen JUNO efter domar för att komplettera materialet och på så sätt stärka studien. Sökningarna avgränsades till att endast inkludera fullbordade mord begångna av en förövare som avkunnats mellan år 2015 och 2020 i hovrätter och i högsta domstolen. När en resonlig mängd relevanta domar hade samlats in från tingsrätterna samt JUNO avslutades datainsamlingen vilket skedde 14 arbetsdagar efter kontakten med den första tingsrätten.

Arbetet under kodningsprocessen fungerade på så sätt att samtliga ansvariga för studien deltog men då flertalet av de domar som erhöles från tingsrätterna skickades specifikt till enskilda mejladresser via krypterade meddelanden var de inte tillgängliga för samtliga ansvariga. Vidare innebar rådande omständigheter med COVID-19 att arbetet skedde på distans mellan de ansvariga för studien vilket omöjliggjorde att ta del av domarna som inte skickats till den egna mejladressen. Till följd av detta kunde de ansvariga för studien inte läsa samtliga domar som erhöles från tingsrätterna och på så sätt inte undersöka om de bedömdes på liknande sätt, något som kan ha påverkat studiens interbedömarreliabilitet (Anderberg & Dahlberg, 2007; Tapscott m.fl., 2012). Vid osäkerhet kring kodningen diskuterades dock enskilda domar muntligt mellan de ansvariga för att säkerställa samstämmighet i kodningen. Gällande de domar som förvärvats från JUNO fanns däremot större möjlighet för de ansvariga att enskilt läsa dem för att sedan jämföra kodningen sinsemellan. Detta eftersom samtliga ansvariga hade åtkomst till databasen och på så sätt kunde läsa samma domar trots att kodningen skedde på distans. De första 20 domarna från JUNO lästes och kodades därmed först enskilt innan en jämförelse av kodningen genomfördes med hjälp av ett Fleiss' Kappa test. Detta är ett statistiskt test som möjliggör en bedömning av interbedömarreliabiliteten mellan två eller flera bedömare (Laerd Statistics, 2019). Fleiss' Kappa kan anta ett värde mellan -1 och +1 där ett negativt värde indikerar en låg samstämmighet medan ett positivt

värde indikerar en hög samstämmighet mellan bedömarna. För den aktuella studien erhöles ett värde på 0,85 vilket visade en hög övergripande samstämmighet.

Etik. Vid studiens genomförande togs de fyra etiska huvudkraven som är stipulerade av Vetenskapsrådet i beaktning och användes som grund till studien, vilka är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002, 2017). Samtliga tingsrätter som kontaktades vid datainsamlingen delgavs information om syftet med studien för att upplysa om varför de blivit kontaktade. Domarna som använts till denna studie var allmänna handlingar, vilket är grundlagsskyddat, och genom att lämna ett önskemål om att begära ut dessa till tingsrätterna gjordes en sekretessprövning och att domarna skickades ut ansågs innebära ett samtycke till att ta del av informationen (Sveriges domstolar, 2019b; Sveriges riksdag, u.å.).

Med hänsyn till den gällande lagstiftningen angående dataskyddsförordningen The General Data Protection Regulation [GDPR] togs inga personuppgifter såsom namn på förövare, offer eller platser där händelsen inträffat med i det slutgiltiga materialet och då studiens resultat presenterades på gruppnivå kunde inga särskilda individer identifieras. Den data som samlades in sparades inte heller längre än vad som var nödvändigt för att avsluta studien (Datainspektionen, u.å.a). De domar som användes som datamaterial för studien innehöll personuppgifter och för att säkerställa att ingen obehörig skulle kunna ta del av informationen förvarades samtliga domar i mappar på lösenordskyddade datorer (Vetenskapsrådet, 2002, 2017). Vidare skickades inte domarna som begärts ut mellan de ansvariga i denna studie för att undvika risken för spridning till obehöriga.

Ett samtycke till att ta del av tingsrätternas domar erhöles via de kontaktade tingsrätterna medan tillgång till domar från hovrätterna och högsta domstolen möjliggjordes genom ett samarbete mellan JUNO och Örebro universitet där de ansvariga för studien studerade. Däremot uppstod problematik eftersom domarna som erhöles innehöll personuppgifter från de som ingick i domarna och de berörda personerna kunde inte själva samtycka till att deras uppgifter blev en del av den aktuella studien. Emellertid då de individer som nämns i domarna inte aktivt deltagit i denna studie men deras uppgifter redan existerade i myndighetsregistret kunde ett passivt samtycke till att ta del av personuppgifter och annan information om personerna vara tillämpligt (Vetenskapsrådet, 2002). Däremot var inte heller personuppgifter såsom namn och personnummer av relevans för föreliggande studie att inkludera och därav uppstod inget större hinder i aspekten gällande personuppgiftslagen. Det fanns en medvetenhet om att en individs lagöverträdelser också sågs som en personuppgift, dock räknades det inte som känsliga personuppgifter i dataskyddsförordningens mening men det

behövdes ändå behandlas med varsamhet (Datainspektionen, u.å.b). Samtliga personuppgifter har därför behandlats med omsorg för att de inte på något sätt skulle missbrukas eller föras vidare. När denna studie avslutades togs all insamlad data som innehöll personuppgifter bort då informationen endast skulle användas till den aktuella studien.

Statistisk analys

För att besvara syftet och frågeställningarna i studien samt för att analysera det material som samlats in via de utvalda domarna användes det statistiska dataprogrammet Statistical Package for Social Sciences [SPSS] version 26.0 (Pallant, 2016). Genom den statistiska analysen skulle gruppen män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner jämföras med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med gällande det typ av våld de använt samt förekomst av psykisk störning.

En analys genomfördes mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med för att avgöra hur de skiljer sig åt gällande det typ av våld som utövats. Typ av förövare var dikotom (män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med) medan typ av våld hade fyra svarsalternativ som låg på nominalnivå. Det test som användes och ansågs lämpligt för att besvara den första frågeställningen var ett χ^2 -test med en 2x4 tabell (Pallant, 2016). Med en 2x4 tabell var det väsentligt att använda en Bonferronikorrektion på p-värdet för att minska risken för typ I-fel (Borg & Westerlund, 2012). Detta innebar att alpha-nivån justerades och dividerades med antalet prövningar som genomfördes, i den aktuella studien dividerades p-värdet 0,05 med 4 vilket resulterade i ett korrigerat p-värde på 0,013. Utöver att ta reda på huruvida det förelåg en signifikant skillnad mellan grupperna var det för ett χ^2 -test som var större än 2x2 relevant att ange Cramer's V som ett mått på effektstorlek (Pallant, 2016). Cramer's V används för att undersöka hur stark associationen mellan två nominala variabler är och kan anta ett värde från 0 till 1 där ett högre värde indikerar en starkare association.

Ett χ^2 -test användes även för den andra frågeställningen för att analysera hur män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skiljer sig från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i termer av psykisk störning. Återigen var typ av förövare dikotom och psykisk störning hade två möjliga svarsalternativ som låg på nominalnivå med svarsalternativen "ja" och "nej". Av denna anledning ansågs ett χ^2 -test med en 2x2 tabell vara användbart (Pallant, 2016). Med en 2x2 tabell angavs phi koefficienten som ett mått på effektstorleken vilket likställs med ett Cramer's V som används vid större tabeller. Phi

koefficienten undersöker därmed också associationen mellan variablerna och kan anta ett värde mellan 0 och 1. Ytterligare något som kunde utläsas var oddskvoten som undersöker sannolikheten att tillhöra en viss grupp när den ena variabeln ökar med en enhet, där en oddskvot under 1 indikerar mindre sannolikhet medan ett värde över 1 innebär en större sannolikhet.

Valet av analysen gällande förekomst av psykisk störning togs innan bortfallsanalysen hade genomförts där det framkom att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte var representativ vilket resulterade i att inga slutsatser kunde dras utifrån resultatet av detta χ^2 -test. Utifrån den information som framkom från bortfallsanalysen hade det därmed varit mer lämpligt att genomföra ett annat test som tog hänsyn till snedvridningen. Eftersom bortfallsanalysen genomfördes i ett senare skede var det inte möjligt utifrån ett tidsperspektiv att genomföra en för situationen mer passande analys.

Resultat

Typ av dödligt våld

Ett första χ^2 -test genomfördes för att undersöka hur män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med skiljer sig åt gällande användningen av reaktivt respektive instrumentellt våld vid dödstillfället. Utifrån testet framkom att det fanns en statistisk signifikant skillnad mellan dessa två grupper gällande typ av våld vilket tyder på en association mellan variablerna, $\chi^2(3, N = 160) = 25,48, p < 0,001$, Cramer's $V = 0,40$. Vidare visade testet att reaktivt våld var den typ av våld som var mest vanligt förekommande för både män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (se Tabell 1). Däremot var förekomsten av reaktivt våld procentuellt sett högre för män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner än för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med, vilket även innebar en signifikant skillnad mellan grupperna. Likaså skiljde sig grupperna signifikant åt gällande instrumentellt/reaktivt våld där denna typ av våld förekom i högre utsträckning i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Gällande reaktivt/instrumentellt våld och instrumentellt våld framkom däremot inga signifikanta skillnader mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med.

Reaktivt våld var mest vanligt förekommande enligt χ^2 -testet för båda grupperna men en dikotomisering av variabeln typ av våld genomfördes för att tydliggöra en eventuell distinktion mellan reaktivt och instrumentellt våld mellan män som dödat sin kvinnliga

partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (se Tabell 1). Efter dikotomiseringen betraktades våldet utifrån primärt instrumentellt våld innehållandes instrumentellt våld samt instrumentellt/reaktivt våld och utifrån primärt reaktivt våld bestående av reaktivt våld samt reaktivt/instrumentellt våld. Utifrån denna indelning genomfördes ett χ^2 -test med en 2x2 tabell som visade att både primärt instrumentellt och primärt reaktivt våld skiljde sig signifikant åt mellan grupperna, $\chi^2(1, N = 160) = 24,16, p < 0,001$ (OR = 8,33; 95% CI = [3,33, 20,00]), phi = - 0,40. Män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner utövade signifikant mer reaktivt våld mot offret i jämförelse med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. I kontrast använde män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med signifikant mer instrumentellt våld till skillnad från de män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner. Phi koefficienten visade en relativt svag effekt baserat på Cohen's kriterier för effektstorlek (Pallant, 2016) och vidare antydde oddskvoten att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med var cirka åtta gånger mer sannolika att använda sig utav instrumentellt våld.

Tabell 1

En jämförelse mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i förekomst av typ av våld.

	Män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner (n = 54)		Män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (n = 106)		χ^2	p
	n	%	n	%		
Typ av våld						
Instrumentellt	5	9,3	27	25,5	5,86	0,119
Instrumentellt/reaktivt	2	3,7	30	28,3	13,54	0,004
Reaktivt/instrumentellt	9	16,7	10	9,4	1,80	0,616
Reaktivt	38	70,4	39	36,8	16,16	0,001
Typ av våld dikotom					24,80	0,000
Primärt instrumentellt ¹	7	13,0	57	53,8		
Primärt reaktivt ²	47	87,0	49	46,2		

Not.

¹ Instrumentellt och instrumentellt/reaktivt

² Reaktivt och reaktivt/instrumentellt

I de domar där en förövare dödat en familjemedlem skulle det enligt attachment theory kunna betyda att reaktivt våld utövats av förövaren eftersom det finns en förmodad anknytning dem emellan. Denna anknytning som kan kopplas mer till reaktivt våld, bör därmed enligt teorin inte vara lika påtaglig för gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med då de antas utöva mer instrumentellt våld. Eftersom familjemedlemmar inkluderats i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med finns en risk att det förekommer mer reaktivt våld i denna grupp än vad teorin annars antyder att det bör göra. För att kontrollera för det faktum att familjemedlemmar ingått i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med genomfördes därför ett test där förövare som begått det dödliga våldet mot en familjemedlem exkluderades från denna grupp ($n = 12$). Samma analys användes som vid jämförelsen av män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med där typ av våld var dikotomiserat, det vill säga ett χ^2 -test med en 2x2 tabell. Utifrån testet framkom att de två grupperna fortfarande signifikant skiljde sig åt gällande typ av våld, $\chi^2(1, N = 148) = 26,21, p < 0,001$ (OR = 9,06; 95% CI = [3,71, 22,14]), phi = - 0,44. Phi koefficienten visade även när familjemedlemmar exkluderats från testet på en relativt svag effekt och oddskvotens värde antydde att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med var cirka nio gånger mer sannolika att använda sig av instrumentellt våld, vilket var en svag ökning. En observerad skillnad utifrån att familjemedlemmar tagits bort från analysen var också att den procentuella andelen för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med ökade något gällande instrumentellt våld (från 53,8 % till 57,5 %) medan den minskade något gällande reaktivt våld (från 46,2 % till 42,6 %).

Psykisk störning

Ett χ^2 -test genomfördes för att utforska hur män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skiljde sig åt från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med gällande förekomst av psykisk störning. Testet indikerade att de två grupperna inte signifikant skiljde sig åt beträffande psykisk störning, $\chi^2(1, N = 160) = 0,58, p = 0,448$, (OR = 0,69; 95% CI = [0,32, 1,49]) phi = - 0,08. I gruppen män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner förekom psykisk störning i något lägre grad (22,2 %) i jämförelse med gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (29,2 %), dock var detta inte signifikant. Därutöver bör hänsyn tas till att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med enligt bortfallsanalysen var snedvriden och att detta resultat därmed inte är

tillförlitligt. Därmed går det inte att uttala sig om hur dessa två grupper skiljer sig åt gällande förekomst av psykisk störning.

Diskussion

Syftet med denna studie var att tydliggöra forskningsläget kring eventuella skillnader mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Vidare skulle det undersökas mer specifikt hur dessa två grupper skiljer sig åt i termer av typ av våld som utövats och förekomst av psykisk störning hos förövaren. Totalt erhöles 160 domar som var relevanta för studiens syfte varav 54 domar gällde män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och 106 domar gällde män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Resultatet som framkommit antyder att grupperna skiljer sig åt gällande det typ av våld som utövats där män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner utövar mer reaktivt våld medan män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med utövar mer instrumentellt våld. Vidare visar resultatet att det inte finns en signifikant skillnad mellan grupperna i förekomst av psykisk störning. Vidare visar resultatet att det inte finns en signifikant skillnad mellan grupperna i förekomst av psykisk störning, men på grund av den snedvridning som finns i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med går det inte att dra några slutsatser utifrån detta resultat.

Resultatdiskussion

Det signifikanta resultatet gällande det typ av våld som utövats innebär att det således går att urskilja differenser mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person de inte hade en parrelation med. Skillnaden mellan grupperna indikerar att förövare av dödligt våld inte ska betraktas som en homogen grupp då olika typer av våld är mer framträdande i respektive grupp.

Resultatet som presenterats gällande det typ av våld som utövats av förövarna i de två grupperna går i linje med viss tidigare forskning som menar att känslomässiga band mellan förövare och offer kan ha en inverkan på det typ av våld som använts (Avakame, 1998; Last & Fritzon, 2005). Exempelvis kan en individs känslor i en relation påverka hur denne väljer att agera i olika situationer vilket således kan kopplas till att reaktivt våld är mer framträdande i gruppen män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner (Ennis m.fl., 2017). Liksom resultatet i den aktuella studien menar därav viss tidigare forskning att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner utövar mer reaktivt våld medan män som dödat en annan person

som de inte hade en parrelation med tenderar att i större utsträckning utöva instrumentellt våld (Avakame, 1998; Ennis m.fl., 2017; Last & Fritzon, 2005).

Resultatet är däremot inte överensstämmande med all tidigare forskning utan skiljer sig åt från andra studier (Ennis m.fl., 2017; Juodis m.fl., 2014). Vissa studier indikerar att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte bör behandlas som separata grupper gällande typ av våld då exempelvis instrumentellt våld kan förekomma i hög utsträckning i båda grupperna. Dessa studier pekar mer på att grupperna betraktas ha liknande karaktäristika som inte kräver att de särskiljs och de olika resultaten skulle kunna förklaras av metodologiska skillnader mellan den tidigare forskningen och den aktuella studien. De metodologiska skillnaderna återfinns i form av att exempelvis urvalen som tillämpats inte har varit detsamma då en studie bland annat inkluderat partnervåldsförövare utan dödlig utgång (Ennis m.fl., 2017). En annan studie har inkluderat barn och familjemedlemmar samt män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner i samma grupp (Juodis m.fl., 2014). Det förefaller även att olika angreppssätt har använts för att undersöka fenomenet där variabler såsom historik av våldsamt beteende, återfallsrisk, huruvida alkohol var inblandat samt dödsorsaken kontrollerats för (Ennis m.fl., 2017; Juodis m.fl., 2014). Dessa metodologiska skillnader kan således vara en förklaring till att tidigare studier och föreliggande studie inte erhållit samma resultat.

Eftersom bortfallsanalysen visade på en snedfördelning av grupperna där endast en minoritet av män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med undersöktes i den aktuella studien innebär det att detta urval inte kan ses som representativt gentemot samtliga män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Det innebär att de resultat som framkommit i analysen gällande förekomst av psykisk störning hos män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte kan anses vara korrekt. Resultatet antyder att förekomst av psykisk störning var procentuellt sett mer vanligt förekommande hos män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i jämförelse med män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner. Det är något som kan anses vara missvisande eftersom det förefaller vara en överrepresentation gällande förekomst av psykisk störning och individer dömda till rättspsykiatrisk vård inom denna grupp. Nästintill en tredjedel av männen som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i denna studie led av en psykisk störning vilket inte är överensstämmande med tidigare forskning som istället antyder att andelen män med psykisk störning inom denna grupp bör vara betydligt lägre, runt tio procent (Oram m.fl., 2013; Sebire, 2017). Om denna grupp hade

varit representativ finns belägg att anta att förekomsten av psykisk störning för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med hade varit lägre.

Gällande män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner kan de anses vara mer representativa i förhållande till hela populationen av män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner med anledning av att majoriteten av dessa domar erhållits för det undersökta tidsspannet. Andelen män med psykisk störning inom denna grupp var ungefär 20 procent vilket också är överensstämmande med tidigare studier (Oram m.fl., 2013; Sebire, 2017). Vidare indikerar andra studier att förekomsten av psykisk störning var högre hos män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner i en jämförelse med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med (Belfrage & Rying, 2004; Thomas m.fl., 2011). Detta var inget som kunde påvisas eller stärkas i den aktuella studien då det inte var möjligt att göra en valid jämförelse mellan grupperna eftersom män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med var överrepresenterade gällande förekomst av psykisk störning och underrepresenterade i antal.

Ytterligare ett resultat som framkom i denna studie var att förövarna i de två grupperna signifikant skiljde sig åt i ålder. Män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner hade en högre medelålder än män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med, något som inte haft stort fokus i denna studie men som stämmer överens med vad tidigare forskning har påvisat (Cunha & Gonçalves, 2019; Dobash m.fl., 2004). Att det finns en åldersskillnad mellan förövarna i de två grupperna skulle kunna vara en indikation på att ålder är en medierande faktor vid dödligt våld och vem offret tenderar att bli.

Teoretiska förklaringar till resultatet

Utifrån den teoretiska grund som tidigare presenterats kan attachment theory vara behjälplig i att delvis förklara de resultat som framkommit i föreliggande studie. Att grupperna skiljer sig åt signifikant gällande det typ av våld som utövats, där män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner utövade reaktivt våld i större utsträckning understöds av teorin som menar att emotionell anknytning kan vara avgörande för vilket typ av våld som används (Silverman & Mukherjee, 1987; Varano & Cancino, 2001). Vid en starkare anknytning mellan offret och förövaren kan det i högre utsträckning finnas inslag av spontanitet eftersom en starkare anknytning innebär mer känslomässig involvering. Den känslomässiga involveringen mellan offer och förövare kan därmed innebära svårigheter med att reglera känslor och således leda till impulsiva ageranden i stunden utifrån de känslor som uppstår, något som istället är mindre framträdande när det inte finns ett emotionellt band dessa emellan (Mikulincer & Shaver,

2005; Silverman & Mukherjee, 1987; Varano & Cancino, 2001). Det kan på så sätt enligt attachment theory sammanfattas vara anknytningen och det känslomässiga band som finns mellan förövaren och offret i en parrelation som påverkar det typ av våld som utövas och innebär att det våldet är vad som karaktäriseras som reaktivt. Det är därav graden av anknytning som möjligtvis kan förklara att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med skiljer sig åt gällande användningen av reaktivt dödligt våld.

Den anknytning som teorin hänvisar till innefattar inte enbart parrelationer utan även övriga familjemedlemmar och då familjemedlemmar ingick i gruppen män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med kan det ha påverkat resultatet i en viss riktning (Avakame, 1998; Last & Fritzon, 2005). Eftersom denna medvetenhet fanns genomfördes en analys där det kontrollerades för om familjemedlemmar på något sätt hade påverkat resultatet. Resultatet visade inte några större skillnader från analysen där familjemedlemmar inkluderats, men det blev något tydligare kontraster mellan de två grupperna eftersom män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med ökade marginellt i instrumentellt våld och minskade marginellt i reaktivt våld. Detta stärker således attachment theory eftersom den anser att förövare som dödat en familjemedlem utövar reaktivt våld i större utsträckning då en nära anknytning kan vara avgörande gällande vilken typ av våld som utövats. Att resultatet inte förändrades nämnvärt skulle kunna förklaras av att det endast handlade om en familjemedlem i tolv av domarna vilket kan anses vara en liten andel som därav inte bör ha influerat utfallet i en större utsträckning.

Vidare undersöktes fördelningen av relationer ytterligare mellan förövare och offer för män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med utöver familjemedlemmar, dock inte genom en statistisk analys. Anledningen till att andra relationer utöver familjemedlemmar undersöktes var på grund av den teoretiska förankringen i studien då teorin antyder att en starkare anknytning kan vara en bidragande faktor till att mer reaktivt våld utövas (Silverman & Mukherjee, 1987; Varano & Cancino, 2001). En liten del av de förövare och offer som var medtagna i studien var vänner med varandra vilket skulle kunna förklara varför några förövare av de män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med utövade reaktivt våld enligt det resultat som framkommit. Däremot var majoriteten av förövare och offer endast bekanta eller helt okända för varandra vilket därmed stärker det signifikanta resultatet som visar att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i högre utsträckning utövade instrumentellt våld. Den teoretiska förklaring som därmed kan ges är att det mellan bekanta eller helt okända finns en avsaknad

av den starka anknytning som teorin menar föreligger mellan exempelvis individer i en parrelation.

Teorin erbjuder en vidare förklaring till varför män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med istället använder mer instrumentellt våld och på så sätt skiljer sig från män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner. Det kan förklaras genom att en avsaknad av anknytning till offret medför en mindre känslomässig intensitet och förövaren är därmed inte lika begränsad i att utöva dödligt våld som motiveras av att uppnå ett mål för egen vinning (Silverman & Mukherjee, 1987; Varano & Cancino, 2001). Utan att känslor är involverade och kan styra en förövars agerande blir det enligt attachment theory enklare att bortse från de emotionella konsekvenser som kan uppstå av en våldshandling, vilket medför en möjlighet för förövaren att mer metodiskt planera sitt eget handlande. Resultatet som framkommit i den aktuella studien kan därav anses överensstämma med vad som enligt teorin är det som särskiljer män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med.

Det har inte varit möjligt att koppla och föra en diskussion mellan resultatet gällande förekomst av psykisk störning inom de två grupperna i relation till attachment theory på grund av två anledningar. Dels beror det på att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte var representativ och att resultatet därav blev missvisande i jämförelsen med män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och förekomst av psykisk störning. Dels fanns inte heller möjlighet att koppla resultatet gällande psykisk störning till teorin då det utifrån majoriteten av domarna endast var möjligt att utläsa om förövaren led av en psykisk störning eller inte, mer specifik information än så var inte tillgänglig. För att kunna koppla psykisk störning till attachment theory hade det varit nödvändigt med mer detaljerad information om vilken typ av psykisk störning förövaren led av.

Styrkor och begränsningar

Det är av vikt att diskutera eventuella begränsningar som föreligger i den aktuella studien då dessa kan ha påverkat studiens genomförande och utfall. Något som bör benämnas och som kan anses utgöra studiens främsta begränsning är att den bortfallsanalys som genomfördes i studien visade en snedvridning gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Snedvridningen har således haft en effekt på det resultat som framkommit i den föreliggande studien, främst gällande förekomst av psykisk störning. Denna snedvridning av materialet har resulterat i felaktiga resultat på så sätt att det till synes förekommer mer psykisk störning hos dessa förövare än vad som kan anses överensstämma med verkligheten.

Därav är det inte möjligt att förlita sig på eller dra slutsatser utifrån vad som framkommit gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med i förhållande till psykisk störning. En effekt som följt detta har därmed varit att det inte var möjligt att besvara studiens andra frågeställning eftersom män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner inte kunnat jämföras med män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med gällande förekomst av psykisk störning. Hade en medvetenhet om denna snedvridning funnits i ett tidigare skede hade det möjligtvis förelegat andra förutsättningar för att hantera det. Exempelvis hade datainsamlingen gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med kunnat vidgas då ett större antal domar varit nödvändigt för att dra mer adekvata slutsatser alternativt att andra analyser hade genomförts. Genom bortfallsanalysen tydliggjordes ändå begränsningen och därmed kunde den tas hänsyn till i resterande delar av den aktuella studien eftersom det fanns en vetskap om att det resultat som framkom inte var tillförlitligt. Därmed gjordes inga antaganden om hur grupperna skiljde sig åt gällande förekomst av psykisk störning eftersom denna variabel ansågs vara överrepresenterad hos män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Trots att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner var mer representativa var det inte tillräckligt för att genomföra en korrekt jämförelse. Detta var en begränsning som inte var möjlig att stärka upp i den aktuella studien utan det var något som de ansvariga för studien istället fick förhålla sig till.

En annan begränsning är att studien endast inkluderat domar mellan år 2015 och 2020 vilket kan anses vara en relativt kort tidsperiod att undersöka då flertalet tidigare studier inkluderat ett längre tidsspann, vanligtvis uppemot tio år (Belfrage & Rying, 2004; Kivivuori & Lehti, 2012; Sebire, 2017). Detta medförde ett begränsat urval där studien kan ha gått miste om betydelsefulla insikter då många domar som kunde ha uppnått studiens inklusionskriterier möjligtvis missats. Det fanns en medvetenhet kring denna begränsning redan vid studiens inledande skede men ett beslut togs att använda sig av detta kortare tidsspann då det inte var möjligt utifrån flertalet faktorer som exempelvis kostnader och tidsåtgång att inkludera ett längre tidsspann. Ett urval som detta kan däremot även anses ha gynnat studien då det valda tidsspannet innebar att informationen som utvunnits från domarna i allra högsta grad är aktuell och kan delvis bidra till en uppdatering av den befintliga forskningen.

Då samtliga domar mellan år 2015 och 2020 beträffande dödligt våld inte var tillgängliga för studien kan det ses som ytterligare en begränsning. När domar begärs ut från tingsrätter är endast de första nio domarna kostnadsfria och därefter tillkommer en kostnad per dom, vilket medförde en begränsad åtkomst då de ansvariga för studien inte hade några

medel för att finansiera detta. För att hantera förevarande begränsning kontaktades därav merparten av tingsrätterna dels för att försöka uppnå en resonlig mängd domar och dels för att innefatta eventuella variationer då det kan finnas skillnader inom landet gällande dödligt våld (Brå, 2020b). Begränsningen av tillgång till domarna från tingsrätterna kan ha medfört en negativ inverkan på den externa validiteten då möjligheterna till generalisering minskat (Borg & Westerlund, 2012). I ett försök att stärka studiens urval och därigenom generaliserbarheten inhämtades även domar från databasen JUNO som komplement vilket tillgängliggjorde ytterligare information under det valda tidsspännet. JUNO uppdaterar ständigt sin databas med domar där majoriteten av de domar som blir avkunnade i hovrätterna och högsta domstolen tillgängliggörs och därav förelåg ingen systematik i vilka domar som det fanns åtkomst till. Däremot krävs särskild behörighet för att få tillgång till tingsrättsdomarna vilket föreliggande studie inte hade. Att två olika insamlingsstrategier använts, där domar från både tingsrätter och JUNO inhämtats, kan potentiellt stärka studien då mer information tillhandahölls och i en sammanvägd bedömning av hela urvalets generaliserbarhet kan förutsättningarna anses ha förbättrats. I och med att domar utelämnats från tingsrätterna kvarstår dock bedömningen av att möjligheterna till generalisering är begränsad, något som ytterligare förstärktes av att män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med var snedvriden. Däremot är denna studies resultat jämförbara med tidigare studier gällande typ av våld där liknande resultat uppnåtts (Avakame, 1998; Ennis m.fl., 2017; Last & Fritzon, 2005).

Eftersom de ansvariga för denna studie inte kunde ta del av samtliga erhållna domar från tingsrätterna då de fanns tillgängliga på separata datorer medförde det en risk att kodningen inte var överensstämmande och därav kunde påverka interbedömarreliabiliteten (Anderberg & Dahlberg, 2007). En bristfällig interbedömarreliabilitet skulle kunna innebära en felaktig kodning som resulterar i ett missvisande resultat om domarna inte bedömts på ett likvärdigt sätt. För att försöka stärka samstämmighet i kodningen av tingsrättsdomarna diskuterades därför de domar som var svåra att bedöma muntligt mellan de ansvariga för studien. Detta för att säkerställa att de domar det fanns en viss osäkerhet kring tilldelades den kod som samtliga bedömare ansåg passande. Som en styrka bör också nämnas att de första 20 domarna från hovrätterna och högsta domstolen som fanns tillgängliga och via databasen JUNO och som uppfyllde inklusionskriterierna kodades enskilt för att sedan jämföras mellan de ansvariga genom ett interbedömarreliabilitetstest (Laerd Statistics, 2019). På så sätt kontrollerades att samma bedömning gjordes gällande de erhållna domarna samt att de

ansvariga för studien tillämpade kodningsschemat på ett liknande sätt som resulterade i en likvärdig bedömning.

Vidare kan det betraktas som en begränsning att föreliggande studie utgått från ett befintligt kodningsschema (Cornell, 1996) men enbart använt sig av utvalda delar för att anpassas till studiens syfte och det kan därmed finnas svårigheter i att uttala sig om studiens reliabilitet och validitet. Dock behöver det inte anses som en begränsning i den bemärkelsen då även annan forskning använt sig av en reviderad version av Cornells kodningsschema (Porter & Woodworth, 2006b; Tapscott m.fl., 2012; Woodworth & Porter, 2002). Därutöver kan studien anses ha en styrka i och med att ansvariga för studien utgått från de kliniska bedömningarna som framkommit i domarna vid bedömningen gällande förekomst av psykisk störning. Det förelåg därmed inte någon subjektiv bedömning till grund för kodningen av vad som skulle betraktas som en psykisk störning hos förövaren.

Likaså kan det anses vara en styrka att domar har utgjort det material som legat till grund för analyserna i föreliggande studie eftersom de innehåller en objektiv rapportering av händelseförloppet. Således ökade möjligheterna till en rättmätig kodning av exempelvis vilken typ av våld som använts. Vidare inkluderades endast domar med en förövare vilket även det kan anses vara en styrka då flertalet förövare i en och samma dom kunde medfört svårigheter i att särskilja vem som utövade våldet och på vilket sätt.

Praktiska implikationer och framtida forskning

Implikationer från den aktuella studien till det praktiska arbetet kan vara en medvetenhet om att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner möjligtvis bör ses som en separat grupp utifrån kunskapen om att det våld som ses som reaktivt är mer vanligt förekommande hos denna grupp. Informationen som framkommit kan användas som ett bidrag och stöd till polisens utredningsarbete och skulle kunna underlätta i processen att identifiera förövare samt ge en inblick i hur ett visst händelseförlopp eller omständighet resulterade i det dödliga våldet. Resultatet som visar att män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner skiljer sig från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med kan nyttjas i ett kriminologiskt sammanhang. Exempelvis skulle brottsutredare kunna använda sig av denna information för att reducera antalet misstänkta i en brottsutredning och därmed fokusera mer på en viss typ av förövare (Last & Fritzon, 2005; Woodworth & Porter, 2002). Föreliggande studies resultat tillsammans med tidigare forskning antyder att om reaktivt våld utövats kan indikera att förövaren är en partner/ex-partner till offret medan om det finns inslag av instrumentella handlingar finns en förmodan om att förövaren är en annan person än offrets

partner/ex-partner (Avakame, 1998; Ennis m.fl., 2017; Last & Fritzon, 2005; Woodworth & Porter, 2002). Denna information bör betraktas i kombination med andra faktorer och bevismaterial för att generera en så tydlig bild som möjligt av en potentiell förövare.

För att ytterligare tydliggöra det forskningsläge som kan anses vara tudelat krävs fortsatt forskning i framtiden som undersöker huruvida män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner bör ses som en separat grupp och hållas åtskild eller inte från män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Då studiens urval gällande män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med inte kan anses vara representativt rekommenderas att genomföra ytterligare studier där ett större urval används. Det skulle kunna medföra mer tillförlitliga resultat och en jämförelse mellan grupperna, främst gällande förekomsten av psykisk störning. Det skulle även utifrån denna studie föreslås att framtida forskning mer djupgående undersöker relationen mellan olika förövare av dödligt våld och psykisk störning. En grundtanke för den aktuella studien var att addera en tredje frågeställning för att kunna undersöka interaktionseffekten mellan psykisk störning och typ av våld hos män som begått dödligt våld. För att kunna göra detta krävdes dock mer ingående information om vilken typ av psykisk störning förövaren led av, något som inte var möjligt att utläsa från de erhållna domarna. Det ligger ett intresse i att studera detta då flertalet studier tyder på att det finns ett samband mellan olika typer av psykisk störning och det typ av våld som utövas (Cornell m.fl., 1996; Reidy, Zeichner, Miller & Martinez, 2007; Walsh m.fl., 2009). Viss typ av psykisk störning tenderar att i större utsträckning resultera i reaktivt våld medan annan typ av psykisk störning istället har en tendens att resultera i instrumentellt våld. Önskvärt hade därmed varit att studera hur typ av våld och typ av psykisk störning interagerar med varandra och huruvida det skiljer sig mellan män som dödat sin kvinnliga partner/ex-partner och män som dödat en annan person som de inte hade en parrelation med. Denna strävan mot en ökad förståelse inom området dödligt våld lämnas istället som en fingervisning till framtida forskning att undersöka.

Referenslista

- Aldridge, M. L. & Browne, K. D. (2003). Perpetrators of spousal homicide; A review. *Trauma, Violence & Abuse, 4*, 265-276. doi:10.1177/1524838003253875
- Anderberg, M., & Dahlberg, M. (2007). Interbedömarreliabilitet - ett tillförlitligt mått på standardiserade intervjuer?. *Nordisk Alkohol- & Narkotikatidskrift, 24*, 45-88. doi:10.1177/145507250702400103
- Avakame, E. F. (1998). How different is violence in the home? An examination of some correlates of stranger and intimate homicide. *Criminology, 36*, 601-632. doi:10.1111/j.1745-9125.1998.tb01260.x
- Belfrage, H. & Rying, M. (2004). Characteristics of spousal homicide perpetrators: A study of all cases of spousal homicide in Sweden 1990-1999. *Criminal Behavior and Mental Health, 14*, 121-133. doi:10.1002/cbm.577
- Berkowitz, L. (1993). Frustration-aggression hypothesis: Examination and reformulation. *Psychological Bulletin, 106*, 59-73. doi:10.1037/0033-2909.106.1.59
- Borg, E. & Westerlund, J. (2012). *Statistik för beteendevetare* (3. uppl.). Stockholm: Liber AB.
- Brottsförebyggande rådet. (2012). *Brottsutvecklingen i Sverige år 2008-2011* (2012:13). Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Hämtad från https://www.bra.se/download/18.22a7170813a0d141d2180007794/1371914741026/2012_13_Brottsutvecklingen_i_Sverige_2008_2011.pdf
- Brottsförebyggande rådet. (2019a, 9 september). Mord och dråp [Informationstext]. Hämtad 200402 från <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/mord-och-drap.html>
- Brottsförebyggande rådet. (2019b). *Kriminalstatistik 2018 - Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2018*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Hämtad från https://www.bra.se/download/18.62c6cfa2166eca5d70e50a0/1553781831679/Sammanfattning_Dödligtvåld_2018.pdf
- Brottsförebyggande rådet. (2020a). *Kriminalstatistik 2019 - Konstaterade fall av dödligt våld: En granskning av anmält dödligt våld 2019*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet. Hämtad från https://www.bra.se/download/18.7d27ebd916ea64de5304df57/1585642646319/Samma_nfattning_D%C3%B6dligtv%C3%A5ld_2019.pdf

- Brottsförebyggande rådet. (2020b, 27 april). Mord och dråp [Informationstext]. Hämtad 200515 från <https://www.bra.se/statistik/statistik-utifran-brottstyper/mord-och-drap.html#regioner>
- Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M. & Sturup, J. (2016). Differentiating male and female intimate partner homicide perpetrators: A study of social, criminological and clinical factors. *International Journal of Forensic Mental Health*, 15, 26-34.
doi:10.1080/14999013.2015.1134723
- Caman, S., Howner, K., Kristiansson, M. & Sturup, J. (2017). Differentiating intimate partner homicide from other homicide: A Swedish population-based study of perpetrator, victim, and incident characteristics. *Psychology of Violence*, 7, 306-315.
doi:10.1037/vio0000059
- Campbell, J. C., Glass, N., Sharps, P. W., Laughon, K. & Bloom, T. (2007). Intimate partner homicide: Review and implications of research and policy. *Trauma, Violence, & Abuse*, 8, 246-269. doi:10.1177/1524838007303505
- Cornell, D. G. (1996). *Coding guide for violent incidents: Instrumental versus hostile/reactive aggression* [Kodningsguide]. University of Virginia. Hämtad 200408 från https://curry.virginia.edu/sites/default/files/uploads/resourceLibrary/Violence_Coding_Guide_for_Instrumental_and_Hostile-Reactive_Incidents_10-5-13.pdf
- Cornell, D. G., Warren, J., Hawk, G., Stafford, E., Oram, G. & Pine, D. (1996). Psychopathy of instrumental and reactive violent offenders. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 64(4), 783-790.
- Cunha, O. S. & Gonçalves, R. A. (2019). Predictors of intimate partner homicide in a sample of Portuguese male domestic offenders. *Journal of Interpersonal Violence*, 34, 2573-2598. doi:10.1177/0886260516662304
- Datainspektionen. (u.å.). Dataskyddsförordningen (GDPR) [Informationstext]. Hämtad 200407 från <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/>
- Datainspektionen. (u.å.b). Personuppgifter som rör lagöverträdelser [Informationstext]. Hämtad 200520 från <https://www.datainspektionen.se/lagar--regler/dataskyddsförordningen/kansliga-personuppgifter/personuppgifter-som-ror-lagovertradelser/>
- de Barros, D. M. & de Pádua Serafim, A. (2008). Association between personality disorder and violent behavior pattern. *Forensic Science International*, 179, 19-22.
doi:10.1016/j.forsciint.2008.04.013

- Dobash, R. E., Dobash, R. P., Cavanagh, K. & Lewis, R. (2004). Not an ordinary killer-Just an ordinary guy: When men murder an intimate woman partner. *Violence against women, 10*, 577-605. doi:10.1177/1077801204265015
- Doumas, D. M., Pearson, C. L., Elgin, J. E. & McKinley, L. L. (2008). Adult attachment as a risk factor for intimate partner violence: The “mispairing” of partners' attachment styles. *Journal of interpersonal violence, 23*, 616-634. doi:10.1177/0886260507313526
- Ennis, L., Toop, C., Jung, S. & Bois, S. (2017). Instrumental and reactive intimate partner violence: Offender characteristics, reoffence rates, and risk management. *Journal of Threat Assessment and Management, 4*, 61-76. doi:10.1037/tam0000080
- Esbec, E. & Echeburúa, E. (2010). Violence and personality disorders: Clinical and forensic implications. *Actas Esp Psiquiatr, 38*(5), 249-261.
- Fazel, S. & Grann, M. (2004). Psychiatric morbidity among homicide offenders: A Swedish population study. *American Journal of Psychiatry, 161*(11), 2129-2131.
- Finkel, E. J. & Slotter, E. B. (2007). An attachment theory perspective on the perpetuation of intimate partner violence. *DePaul Law Review, 56*(3), 895-908.
- Fritzon, K. & Garbutt, R. (2008). A fatal interaction: The role of the victim and function of aggression in intrafamilial homicide. *Psychology, Crime & Law, 7*, 309-331. doi:10.1080/10683160108401800
- Johnson, H. & Hotton, T. (2003). Losing control: Homicide risk in estranged and intact intimate relationships. *Homicide Studies, 7*, 58-84. doi:10.1177/1088767902239243
- Juodis, M., Starzomski, A., Porter, S. & Woodworth, M. (2014). A Comparison of domestic and non-domestic homicides: Further evidence for distinct dynamics and heterogeneity of domestic homicide perpetrators. *Journal of Family Violence, 29*, 299-313. doi:10.1007/s10896-014-9583-8
- Kivivuori, J. & Lehti, M. (2012). Social correlates of intimate partner homicide in Finland: Distinct or shared with other homicide types?. *Homicide Studies, 16*, 60-77. doi:10.1177/1088767911428815
- Koskela, K. (2018, 30 oktober). Reflektioner - Allvarligt psykiskt störda lagöverträdare [Informationstext]. Hämtad 200603 från <http://www.domarbloggen.se/sodertornstingsratt/reflektioner-allvarligt-psykisk-storda-lagovertradare/>
- Laerd Statistics. (2019). Fleiss' kappa in SPSS Statistics [Informationstext]. Hämtad 200506 från <https://statistics.laerd.com/spss-tutorials/fleiss-kappa-in-spss-statistics.php>

- Last, S. K. & Fritzon, K. (2005). Investigating the nature of expressiveness in stranger, acquaintance and intrafamilial homicides. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 2, 179-193. doi:10.1002/jip.36
- McClellan, A. C. & Killeen, M. R. (2000). Attachment theory and violence toward women by male intimate partners. *Journal of nursing scholarship*, 32(4), 353-360.
- Mikulincer, M. & Shaver, P. R. (2005). Attachment theory and emotions in close relationships: Exploring the attachment-related dynamics of emotional reactions to relational events. *Personal Relationships*, 12, 149-168. doi:10.1111/j.1350-4126.2005.00108.x
- Minero, V. A., Barker, E. & Bedford, R. (2017). Method of homicide and severe mental illness: A systematic review. *Aggressive Violent Behavior*, 37, 52-62. doi:10.1016/j.avb.2017.09.007
- Minero, V. A., Dickson, H., Barker, E., Flynn, S., Ibrahim, S. & Shaw, J. (2018). The patterns of homicide offence characteristics and their associations with offender psychopathology. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 15, 304-318. doi:10.1002/jip.1514
- Oram, S., Flynn, S. M., Shaw, J., Appleby, L. & Howard, L. M. (2013). Mental illness and domestic homicide: A population-based descriptive study. *Psychiatric services*, 64, 1006-1011. doi:10.1176/appi.ps.201200484
- Pallant, J. (2016). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS program* (6. uppl.). London, UK: McGraw-Hill Education.
- Porter, S. & Woodworth, M. (2006a). In cold blood: Characteristics of criminal homicides as a function of psychopathy. *Journal of Abnormal Psychology*, 3, 436-445. doi:10.1037//0021-843X.111.3.436
- Porter, S. & Woodworth, M. (2006b). "I'm sorry I did it... but he started it": A comparison of the official and self-reported homicide descriptions of psychopaths and non-psychopaths. *Law and human behavior*, 31, 91-107. doi:10.1007/s10979-006-9033-0
- Reidy, D. E., Zeichner, A., Miller, J. D. & Martinez, M. A. (2007). Psychopathy and aggression: Examining the role of psychopathy factors in predicting laboratory aggression under hostile and instrumental conditions. *Journal of Research in Personality*, 41, 1244-1251. doi:10.1016/j.jrp.2007.03.001
- Rättsmedicinalverket. (2018, 27 april). Den med allvarlig psykisk störning klarar inte vardagen [Informationstext]. Hämtad 200603 från <https://www.rmv.se/aktuellt/allvarlig-psykisk-storning/>

- Sebire, J. (2017). The value of incorporating measures of relationship concordance when constructing profiles of intimate partner homicides: A descriptive study of IPH committed within London, 1998-2009. *Journal of interpersonal violence*, 32, 1476-1500. doi:10.1177/0886260515589565
- Serran, G. & Firestone, P. (2004). Intimate partner homicide: A review of the male proprietariness and the self-defense theories. *Aggression and Violent Behavior*, 9, 1-15. doi:10.1016/S1359-1789(02)00107-6
- SFS 1962:700. *Brottsbalk*. Stockholm: Justitiedepartementet L5.
- Sher, L., Rice, T. & World Federation of Societies of Biological Psychiatry (WFSBP) Task Force on Men's Mental Health. (2015). Prevention of homicidal behaviour in men with psychiatric disorders. *The World Journal of Biological Psychiatry*, 16, 212-229. doi:10.3109/15622975.2015.1028998
- Silverman, R. A. & Mukherjee, S. K. (1987). Intimate homicide: An analysis of violent social relationships. *Behavioral Sciences & the Law*, 5, 37-47. doi:10.1002/bsl.2370050105
- Spencer, L. & Pahl, R. (2006). *Rethinking friendship: Hidden solidarities today*. Princeton och Oxford: Princeton University Press.
- Sveriges domstolar. (2019a, 16 september). Rättspsykiatrisk vård [Informationstext]. Hämtad 200514 från <https://www.domstol.se/amnen/brott-och-straфф/straфф-och-pafoljder/rattpsykiatrisk-varld/>
- Sveriges domstolar. (2019b, 16 september). Beställ domar, beslut eller handlingar [Informationstext]. Hämtad 200407 från <https://www.domstol.se/domar-och-beslut/bestall-domar-beslut-eller-handlingar/>
- Sveriges riksdag. (u.å.). Tryckfrihetsförordning (1949:105) [Informationstext]. Hämtad 200407 från <https://www.domstol.se/domar-och-beslut/bestall-domar-beslut-eller-handlingar/>
- Tapscott, J. L., Hancock, M. & Hoaken, P. N. (2012). Severity and frequency of reactive and instrumental violent offending: Divergent validity of subtypes of violence in an adult forensic sample. *Criminal justice and behavior*, 39, 202-219. doi:10.1177/0093854811429647
- Thijssen, J. & Ruiters, C. (2011). Instrumental and expressive violence in Belgian homicide perpetrators. *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling*, 8, 58-73. doi:10.1002/jip.130

- Thomas, K. A., Dichter, M. E. & Matejkowski, J. (2011). Intimate versus nonintimate partner murder: A comparison of offender and situational characteristics. *Homicide Studies, 15*, 291-311. doi:10.1177/1088767911417803
- Varano, S. P. & Cancino, J. M. (2001). An empirical analysis of deviant homicides in Chicago. *Homicide Studies, 5*, 5-29. doi:10.1177/1088767901005001002
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från https://www.gu.se/digitalAssets/1268/1268494_forskningsetiska_principer_2002.pdf
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet. Hämtad från https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf
- Vinkers, D. J., Beurs, E., Barendregt, M., Rinne, T., & Hoek, H. W. (2011). The relationship between mental disorders and different types of crime. *Criminal Behaviour & Mental Health, 21*, 307–320. doi:10.1002/cbm.819
- Walsh, Z., Swogger, M. T. & Kosson, D. S. (2009). Psychopathy and instrumental violence: Facet level relationships. *Journal of personality disorders, 23*(4), 416-424.
- Woodworth, M. & Porter, S. (2002). In cold blood: Characteristics of criminal homicides as a function of psychopathy. *Journal of abnormal psychology, 111*, 436-445. doi:10.1037//0021-843X.111.3.436
- World Health Organisation. (2020). Violence against women [Informationstext]. Hämtad 200401 från <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>